

Jeppe Aakjær – poetisk, agiterende og den store inspirationskilde for Thise Mejeri

Mejeriet i landsbyen Thise blev bygget i 1887, dengang da Jeppe Aakjær var 21 år gammel – og det år, hvor Jeppe Aakjær ”ruskede tremmer” i Viborg Arrest på grund af sin samfundsskadelige virksomhed.

Mejeriet i Thise blev ifølge lokale arkiver bygget som en slags filial til mejeriet i Jebjerg, hvor Jeppe i lange perioder boede hos Esper Andersen, og hvor han skrev nogle af sine smukkeste digte.

Hvis mejeriet i Thise blev opført som en slags filial af Espers og Jeppe's Jebjerg mejeri, så kan man sige, at Thise Mejeri i dag er en slags åndelig filial af Jenle – et sted, hvor Jeppe Aakjær's poesi og hans kampe for natur og dyreliv fortsat er en stor inspirationskilde for os og en påmindelse om at fortsætte de kampe, som Jeppe Aakjær udkæmpede for mere end 100 år siden.

Jeppe Aakjær, Thise Mejeri – og masser af Kampgejst.

101 år efter at ”Jebjerg-filialen” blev opført i Thise, i 1988, blev det økologiske Thise Mejeri grundlagt af 7 landmandsfamilier med drømme om økologi og om selvstændighed i forhold til Danmarks på det tidspunkt største mejerier, Kløvermælk og MD Foods.

Projektet ”Thise Mejeri” blev af mange / de fleste anset for at være helt og aldeles urealistisk – en smuk, men utopisk drøm.

Thise Mejeri blev grundlagt i den danske økologiske barndom, og kampen for udvikling og udbredelsen af det økologiske landbrug blev den gang af mange anset for at have en samfundsskadelig, undergravende karakter; en tikkende bombe under nationalklenodiet, Dansk Landbrug.

Sådan var det i Salling, da Thise blev grundlagt, og sådan var det i størstedelen af landet – med undtagelse af København.

”Vi var da glade for, at de ikke kastede sten efter vores tankbil”, udtalte Anders Just – en af Thise-pionererne – som beskrivelse af stemningen hos mange af egnens gårdmænd i de første år.

Modgangen og modstanden var stor, men det helt store psykologiske vendepunkt kom, da en af de lokale gårdejere smagte på Thises kærnemælk, som i parentes bemærket var en rigtig kærnemælk, der stammede fra smørkærnen og ikke blot en syrnet skummetmælk. Han tømte glasset, smagte meget grundigt på indholdet, inden han udtalte de ofte citerede ord:

”Den smager egentlig udmærket – selvom den er økologisk!”

Da stod det klart for os, at vi på trods af stor modgang var på ret kurs; vi fortsatte kampen og overlevede – mod alle odds – måske også med inspireret og opmuntret af Jeppe Aakjærs ukuelige kampgejst.

Lige netop begrebet ”kampgejst” står i dag mejslet i granit på Thise Mejeri, indskrevet som en af Thises tre grundlæggende værdier; de to andre er ”økologi” og ”ordentlighed”.

Og ”ordentlighed” er et nøglebegreb, vi også møder hos Jeppe Aakjær i både taler, artikler og fiktion, når han taler om fremtidens landbrugsvirksomhed. Det er et begreb, der gør sig – og bør gøre sig – gældende på mange planer: økonomi, planlægning, arbejdet med dyr og jord, personalepleje og andre sociale funktioner.

Kampen for mere natur og bedre dyrevelfærd

På lange strækninger føler vi, at vi viderefører Jeppe Aakjærs kamp for beskyttelse af naturens mangfoldighed og de tilbageblevne arealer med oprindelig natur, og så viderefører vi Jeppe Aakjærs kamp for at forbedre vilkårene for husdyrene.

Mere natur og bedre dyrevelfærd er blandt de højest prioriterede indsatsområder, som vi i disse år arbejder med, mejeri og bønder.

Mange moser og engstrækninger er drænede – men over hele landet – og blandt nogle af Thises andelshavere, er vi så småt i gang med at give arealer tilbage til naturen. Helt aktuelt er vi på Thise Mejeri i gang med en præcis kortlægning af, hvor meget og hvilke typer natur, der er tilbage hos Thises andelshavere.

En proces som Jeppe Aakjær ville nikke anerkendende til.

På Thise Mejeri arbejder vi med dyrevelfærd og dyresundhed og med at reducere anvendelsen af antibiotika - og så går køer og kalve på græs i hele sommerhalvåret. Når det bliver efterår kommer kreaturerne ind i store lyse stalde med masser af plads og frisk luft. Den udvikling blev forudset og beskrevet af Jeppe Aakjær i ”Arbejdets Glæde”, hvor hovedpersonen Visti bygger en løsdriftsstald. Da dyrene blev lukket ud af den nye stald, gik det således for sig:

”Den første Lem gled til side på sine Ruller, og ti blankbrogede Køer skred med Værdighed ind på Arenaen. De snusede til de nye harpiksdrevende Gjærde-stænger omkring Indelukket, men opførte sig behersket Interesseret. Næste Lem gik op: Et Dusin Smaakalve hoppede med korte Begejstringshyl ind i deres Aflukke, og sådan gik ti – tolv døre op, hver for sin art.... I mindre end et Kvarter var alle Staldene tømte og hver Fold uden for befolket med hoppende, legende, nysende Væsner, der drak sig en Rus i den milde Vaarsols overdaadige Lys.... Det er en af de skønneste Dage i mit liv – sa Visti”

Bogen er skrevet i 1916 med en poetisk og profetisk kraft, for først 60 – 70 år senere begyndte der så småt at blive bygget løsdriftstalde i Danmark. I dag er løsdriftstalde normen.

Jeppe så rigtigt – og han var det, som vi i dag med et godt dansk ord vil kalde for en ”First Mover”.

Landskab og natur / Terroir:

Når mejeriprodukterne fra Thise Mejeri er gode og velsmagende – og det gør vi os umage for, at de skal være, så afhænger produkternes salgssucces også af, hvilke historier og hvilke lokaliteter der er knyttet til produkterne. Når vi stiller skarpt på en landsdel, en gård - eller måske en enkelt landmand, så skærpes interessen for produktet ikke kun lokalt, men også i vid udstrækning internationalt.

Jo mere præcist og detaljeret vi kan beskrive en lokalitet, jo større genklang og genkendelse er der også hos personer fra fjerntliggende egne

Præcis som det gælder for Aakjærs hjemstavnsdigtning, der på en gang er lokal og universel.

Vi oplevede det første gang, da vores Vesterhavsost vandt mejeribrugets prestigefyldte ”Gourmetpris”

Dommerpanelet roste ostens smag og konsistens, og så lod de bomben sprænge med ordene: ”Og så har osten terroir”- den franske term, der anvendes i forbindelse med

kvalitetsvin, hvis oprindelse giver produktet dets særlige karakter som funktion af geografi, klima og jordbundsforhold.

Og i Vesterhavsosten kunne dommerpanelet genkalde sig den lokalitet, hvorfra osten har sin oprindelse – lokalitetens ”Vejr og Vind og Folkesind” for nu at bruge en Aakjær-formulering.

For Aakjær vidste om nogen, at ” Naturen sætter sit præg på os alle, Mennesker og Dyr” – og senere i samme tale (Bonden og Danmark, 1912) –” Ser De denne tilblivelseshistorie, i hvilken grad vort Land var forudbestemt til at blive et Græsland, et Kornland, et Bondeland! Det var isen, der trak den første Plovfure over Danmark. Se disse Bakker og Dale, der endnu udgør vort lands Fysiognomi; det er Isens Plov, der har haft fat og her atter er hoppet af Jorden”.

Aakjær er den fremmeste formidler og beskriver af Sallings og Thises ”terroir”, og han har med sin poesi styrket den følelse af lokal forankring, der hersker i og omkring mejeriet.

Tanker om at ”udflage” Thise Mejeri til et område for eksempel tættere på motorvejsnettet, er helt utænkelige.

Mejeriet ligger i landsbyen Thise - på halvøen Salling, og tæt på Limfjorden. Landskabet, naturen og sproget – beskrevet af Jeppe Aakjær med stærke og smukke ord. udgør en betydningsfuld del af vores selvforståelse og identitet.

I Aakjærs tekster ligger der også en guldgrube af udviklingsmuligheder for produkter med lokal og poetisk forankring.

Hvornår får vi mon en ost, fremstillet af mælk fra kreaturer, der om sommeren græsser langs med Karup Å's bredder?” – måske er den på vej ....

Kærlige, Kritiske Venner – Thises Advisory Board.

Thise overlevede de første hårde år – Utopien blev til virkelighed – og Thise Mejeri har i løbet af snart 32 år udviklet sig til en stor og robust virksomhed.

Der er 250 ansatte på mejeriet og omsætningen har rundet en milliard kroner, og nu har mejeriet fået en størrelse, hvor vi er i dialog med vidende, visionære og erfarne personer udenfor mejeriets kreds.

Vi har sammensat et ”Advisory Board”, et rådgivende organ bestående af kærlige og kritiske venner.

Hvor kunne det dog være skønt, hvis Jeppe kunne have sæde i vores Advisory Board – så kunne han:

- Bidrage med inspiration til at sætte kursen mod nye og højere mål
- Holde os kærligt i ørene, hvis vi kommer i fare for at komme ud af kurs,
- Indgyde os mod og kampgejst i forhold de nye slag der nødvendigvis skal udkæmpes i fremtiden.

Han kunne måske også bidrage til at bygge ekstra sociale dimensioner på vores virke, for selvfølgelig har vi orden i det formelle, alle ansatte hos Thises andelshavere aflønnes overenskomstmæssigt – og vi sikrer, at vi ikke tilkøber produkter, hvori der indgår børnearbejde. På mange måder arbejder vi på at opføre os ordentligt overfor det omgivende samfund. Vi arbejder målrettet på at udvise samfundsansvar., men Jeppe kunne blandt andet minde os kærligt om, at vores nyeste oste-mekka, kalkminen i Hjerm, kan fortælle en historie, der giver mindelser om Jens Vejmand:

De arbejdere der ”skabte” Thises smukke og katedrallignende ostelagringsmine, udviklede sig til ”små grå mænd med rindende røde øjne og med sprukne udtørrede hænder”.

I digtet ”Sang fra Gruben” – skriver Jeppe Aakjær:

Vi er graa, graa Mænd
Som tog farve af vor grund
Vi er smaa, smaa mænd
Stemplet fra vor Fødselsstund.
Med en Hakke, bred og tung,

Huler vi vor minegang

Klumpens bragen, naar den styrter, er vor Muntringssang

Jeppe Aakjær døde for 90 år siden – men hans forfatterskab og hele hans virke står stadigvæk lysende klart, nutidigt og påtrængende aktuelt.

På Thise Mejeri er vi taknemmelige for naboskabet med Jeppe Aakjærs Jenle.

Han er med os, når vi samles i Thise Forsamlingshus til medlemsmøder og generalforsamlinger og synger sange fra Højskolesangbogen – ikke mindst hans sange.

I 2004 skrev (MP) på en mælkekarton i forbindelse med lancering af en gårdmælk fra Bjørnstrup, naboejendom til Jenle:

”Afstanden mellem Jenle og Thise Mejeri er i fugleflugtslinje på 8 km. Mentalt er afstanden betydeligt kortere.”

På Thise Mejeri vil Jeppe Aakjær fortsat være vores store inspirationskilde og vi vil efter bedste evne arbejde videre i hans ånd. Vi drømmer om, at vi en gang kan drive det så vidt, at nogle vil påstå, at:

”Jeppe Aakjær og Thise Mejeri er to stykker af samme alen.”

Mogens Poulsen

Thise Mejeri marts 2020.